

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 190. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359058800/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Sten den moderne Personlighed staaende, det selvsk ensomme Geni, René.

Sénancour frembringer et Værk, der paa en mærkeligt sjælfuld Maade sammensmelter moderne Frisind med romantiske Længsler, germansk Følsomhed og Virkelighedssky med romansk forfinet Sansetilbøjelighed, det oprørske Hang til at drøfte ethvert Spørgsmaal med Selvopgivelsens Selvmordsdrømmerier.

Nodier blander sin Stemme i dette Kor. Fin, smidig, fantastisk, fuld af Modsigelseslyst angriber han Napoleon og Samfundsordenen, forherliger Klopstock og Klosterlivet; naiv som et Barn og dog lærd som en Olding opsøger han Martyriet for at have den Fornøjelse at vide sig forfulgt og kunne studere uforstyrret i Ensomheden. Bestandig fremskridende gør han Troen paa Fremskridtet til Genstand for sine uophørlige Spotterier.

Constant optræder som Politiker og som en Dilettant i Novellistiken, der gør Mestere tilskamme. Hans Aand svinger som et Pendul imellem to Tidsalderes Ideliv; af Naturanlæg er han det 18de Aarhundredes Barn, ved sin Dannelse og sine Øjemed tilhører han Forfatningernes og de store Sammenstillingeres Tidsalder. Han giver i sit eneste digteriske Skrift Samtiden et Mønster paa Sjælemaleri og et Vink om, hvormange gode Følelser og Kræfter der ofres paa den moderne Samfundsordens Alter.

Ret bliver den franske Emigrantlitteratur sig dog først sine Bestræbelser og sin gode Aand bevidst gennem Fru de Staël. Det er denne Kvinde, hvis Skikkelse behersker Gruppen. I hendes Skrifter er det Ypperste samlet af det, som er berettiget i Emigranternes Frembringelser. Den Stræben mod Fortiden og den Attraa efter Fremtiden, der hos Gruppens andre Medlemmer splitter deres forskellige Virksomheder og Værker, samles hos hende til en Bestræbelse, der hverken er tilbagevigende eller oprørsk, men omdannende. Som de andre tager hun Fodfæste i Rousseau; som de andre sørger hun over Revolutionens Udskejelser; men højere end nogen af de andre elsker hun den personlige og politiske Frihed. Hun bekæmper Enevoldsmagten i Staten og Skinhelligheden i Samfundet, det nationale Hovmod og de religiøse Fordomme; hun indfører i Frankrig Kundskab til Nabolandenes Folkeaander og deres Literatur; hun nedbryder med sine Hænder den Mur af Selvgodhed, det sejerrige Frankrig havde indesluttet sig i. Barante med sin fjernende Skildring af

Frankrig i det 18de Aarhundrede fortsætter og afslutter kun hendes Værk.

Den Literatur, hvortil Fru de Staël i det sidste Tidsrum af sin Virksomhed støtter sig og hvis Tanker ogsaa spores hos Barante, den, hvis Udviklingshistorie naturligt slutter sig til Emigrantlitteraturens, er Tysklands romantiske Skriftverden. Den hele Gruppe af Bøger, jeg har givet det fælles Navn: Emigrantlitteraturen, kan betegnes som en Art Romantik før Romantiken, særlig før den store romantiske Skole i Frankrig, som den indvarsler og bebuder. Men den staar samtidigt, ofte gennem uvilkaarlig Overensstemmelse, undertiden paa Grund af Paavirkning, i mangfoldig Berøring med den germanske Aand og dens Romantik. Derpaa beror det, at Fru de Staël i sin Bog *Om Tyskland* kalder Rousseau, Bernardin de Saint-Pierre og Chateaubriand for Tyskere uden at vide det, og derfor træffer man, som vi har set, paa talrige spredte Punkter Tilløb til det Romantiske og Syslen med dette Ord og Begreb hos Emigrantlitteraturens Mænd og Kvinder.

Men de varsler ikke blot om de store Aander, der efter dem skal optræde paa Aarhundredets Scene; de danner paa en højst mærkvaerdig Maade Forbilleder for dem. Chateaubriand foregriber som romantisk Kolorist Victor Hugo, som livstræt Melankoliker Byron. Sénancour anslaaer, længe inden den romantiske Skole opstaar, de Strenge, som senere spilles af Sainte-Beuve. Nodier er med sin filologiske og arkæologiske Lærdom, sit strenge og rene Sprog og sine fantastiske og uhyggelige Æmner en Forløber for Mérimée. Constant tegner Balzaes Heltinde længe inden Frankrig faar sin store Romanlitteratur; som Politiker har han, skønt frisindet og kirkefjendsk, nogle Lighedspunkter med en udpræget romantisk Politiker, Tyskeren Gentz. Barante forbereder med sin spiritualistiske og dog skæbnedyrkende Literaturfilosofi den Kritik og Æstetik, som indtog Højsædet med Victor Cousin. Fru de Staël endelig synes at forudforkynde Aarhundredets største Forfatterinde, en mindre højstillet, men langt genialere og langt frugtbarere Aand, Digteren og Tænkeren George Sand.

En Verdensdels Literaturhistorie gennem et halvt Aarhundrede begynder selvfølgelig ikke paa noget enkelt Punkt. Det Udgangspunkt, Fremstilleren griber, kan altid stemples som tilfældigt og vilkaarligt; han maa betro sig til sit Instinkt og sit kritiske Blik, ellers kommer han aldrig til at begynde. Men